

ОБОСНОВАНИЕ СУЩНОСТИ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ИНЖЕНЕРОВ АГРАРНОГО ПРОФИЛЯ

И.М. БУЦЫК, кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

***Аннотация.** В статье представлены обоснования определений понятий «компетентность», «исследовательская компетентность», «исследовательская компетентность инженеров аграрного профиля, дана характеристика их содержания.*

***Ключевые слова:** компетентность, инженер, аграрное производство, качество личности, профессиональная инженерная деятельность*

ESSENCE RATIONALE OF RESEARCH COMPETENCE OF ENGINEERS WITH AGRICULTURAL PROFILE

I. BUTSYK, Ph. D. Pedagogics, associate professor of the Department of Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

***Summary.** In the article it is considered the definition rationale of «competence», «research competence», «research competence of engineers with agricultural profile», there is reviewed the research competence of engineers with agricultural profile as integrated quality of personality, manifested in the willingness and ability to implement targeted research in solving technical and technological professional tasks in the agroindustrial sector.*

***Keywords:** competence, engineer, agricultural production, the quality of personality, professional engineering activity*

УДК 37:502:159.947.23(100)

ВИХОВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ КОЛЕДЖІВ В РАМКАХ МІЖНАРОДНИХ ВИМОГ

О. О. ВАКУЛЕВИЧ, здобувач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

***Анотація.** У статті обґрунтовано необхідність виховання екологічної відповідальності студентів аграрних коледжів. Подано перелік міжнародних документів, ратифікованих Україною, які регулюють ведення сільськогосподарського виробництва на засадах сталого розвитку. Проаналізовано міжнародні протоколи та конвенції, що визначають соціальну відповідальність фахівців аграрної сфери.*

***Ключові слова:** відповідальність, екологічна відповідальність, соціальна відповідальність, міжнародні екологічні конвенції, екологічне виховання студентів аграрних коледжів*

© О. О. Вакулевич, 2016

Постановка проблеми у загальному вигляді. Екологічна відповідальність – повинна стати однією із базових якостей людини XXI століття. Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун, у Всесвітній день навколишнього середовища (05.06.2015) відзначив, що людство як і раніше споживає набагато більше природних ресурсів, ніж може без шкоди забезпечити наша планета. Багато природних запасів – на межі вичерпування. Він закликав усіх задуматися про наслідки свого способу життя для навколишнього середовища і стати більш дбайливими господарями Землі. Глава ООН закликав домагатися підвищення якості життя всіх людей, але при цьому не завдавати шкоди навколишньому середовищу і не позбавляти майбутні покоління життєво необхідних ресурсів. Він виступив за раціональне використання енергетичних, водних та інших ресурсів [1]. Таким чином екологічна криза залишається однією із базових проблем, які необхідно розв'язувати людству у найближчій перспективі.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Висвітленню різних аспектів виховання екологічної відповідальності особистості присвячені дослідження Л. Білик, Н. Демешкант, Н. Єфіменко, Л. Лук'янова, Н. Олійник, Н. Пустовіт, І. Сопівник та ін. Проте питання виховання екологічної відповідальності студентів аграрних коледжів у контексті міжнародних вимог висвітлені недостатньо.

Мета статті полягає в: обґрунтуванні необхідності виховання екологічної відповідальності студентів аграрних коледжів; вивченні міжнародних документів, ратифікованих Україною, які регулюють ведення сільськогосподарського виробництва на засадах сталого розвитку; аналізі міжнародних протоколів та конвенцій, що визначають соціальну відповідальність фахівців аграрної сфери.

Виклад основного матеріалу. До виховання екологічної відповідальності зобов'язують нормативні документи міжнародного рівня (конвенції, протоколи, угоди), зокрема: Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням (прийнято 22.03.1989, у м. Базель (Швейцарія), ратифіковано Україною 1.07.1999); Віденська конвенція про охорону озонового шару (прийнято 22.03.1985, у м. Відень (Австрія), ратифіковано Україною 20.05.1986); Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища та розвитку (прийнято 14.06.1992, у м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія), ратифікації не потребує); Європейська ландшафтна конвенція (прийнято 20.10.2000, у м. Флоренція (Італія), ратифіковано Україною 7.09.2005); Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про охорону біологічного різноманіття (прийнято 29.01.2000, у м. Монреаль (Канада), ратифіковано Україною 12.09.2002); Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (прийнято 11.12.1997, у м. Кіото (Японія), ратифіковано Україною 4.02.2004); Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (прийнято 25.06.1998, у м. Оргус (Данія), ратифіковано Україною 6.07.1999); Конвенція про заборону військового або будь-якого ворожого використання засобів впливу на природне середовище (прийнято 18.05.1978, у м. Женева (Швейцарія), ратифіковано Україною 13.06.1978); Конвенція про запобігання забрудненню моря викидами відходів та інших матеріалів (прийнято 29.12.1972, у м. Москва (Росія), м. Вашингтон (США), м. Лондон (Великобританія), м. Мехіко (Мексика), ратифіковано Україною 5.02.1976); Конвенція про захист Чорного моря від забруднення (прийнято

21.04.1992, у м. Бухарест (Румунія), ратифіковано Україною 4.02.1994); Конвенція про охорону біологічного різноманіття (прийнято 5.06.1992, у м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія), ратифіковано Україною 29.11.1994); Конвенція про охорону всесвітньої культурної природної спадщини (прийнято 16.11.1972, у м. Париж (Франція), ратифіковано Україною 4.10.1988); Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (прийнято 19.09.1979, у м. Берн (Швейцарія), ратифіковано Україною 29.10.1996); Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (прийнято 25.02.1991, у м. Еспо (Фінляндія), ратифіковано Україною 19.03.1999); Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великій відстані (прийнято 30.11.1979, у м. Женева (Швейцарія), ратифіковано Україною 5.06.1980); Конвенція щодо співробітництва по охороні та сталому використанню ріки Дунай (прийнято 29.06.1994, у м. Софія (Болгарія), ратифіковано Україною 17.01.2002); Міжнародна конвенція про соціальну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою (прийнято 27.11.1992, у м. Лондон (Великобританія), ратифіковано Україною 4.07.2002); Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар (прийнято 16.09.1987, у м. Монреаль (Канада), ратифіковано Україною 20.09.1988); Протокол про збереження біорізноманіття та ландшафтів Чорного моря до Конвенції про захист Чорного моря від забруднення (прийнято 14.06.2002, у м. Софія (Болгарія), ратифіковано Україною 22.02.2007); Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (прийнято 9.05.1992, у м. Нью-Йорк (США), ратифіковано Україною 29.10.1996); Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат (прийнято 22.05.2003, у м. Київ (Україна), ратифіковано Україною 7.04.2004); Роттердамська конвенція про процедуру попередньої об'ґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі (прийнято 10.09.1998, у м. Роттердам (Нідерланди), ратифіковано Україною 26.09.2002); Стокгольмська декларація з навколишнього середовища (прийнято 16.06.1972, у м. Стокгольм (Швеція), ратифікації не потребує); Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі (прийнято 22.05.2001, у м. Стокгольм (Швеція), ратифіковано Україною 18.04.2007).

Оскільки сільськогосподарське виробництво передбачає застосування широкого спектру хімічних засобів захисту (пестицидів), тому вважаємо за необхідне звернути увагу на екологічну та соціальну відповідальність фахівців даної сфери, що регулюється міжнародними протоколами та конвенціями. Метою Роттердамської конвенції про процедуру попередньої об'ґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі (переглянута у 2013 році) є сприяння забезпеченню спільної відповідальності та інтеграція спільних зусиль щодо торгівлі окремими небезпечними хімічними речовинами задля охорони здоров'я людини і навколишнього середовища від потенційно шкідливого впливу та сприяння їх екологічно об'ґрунтованого використання [2].

Професійно-екологічна відповідальність фахівців аграрної галузі визначається і Стокгольмською конвенцією про стійкі органічні забруднювачі [3]. Дана конвенція урегульовує виробництво і застосування ряду хімічних речовин, які забруднюють навколишнє середовище. У документі зазначено, що кожна сторона забороняє і приймає правові та адміністративні заходи, необхідні для ліквідації або ж обмеження виробництва, використання й імпорту нею хімічних речовин, наведених у додатку А (ліквідація) та В (обмеження). Так, обмежен-

ню підлягає застосування такого поширеного в сільському господарстві інсектициду як ДДТ (дуст) – DDT (1,1,1-trichloro-2,2-bis(4-chlorophenyl)ethane) CAS No: 50-29-3. Ліквідації підлягають такі хімічні речовини, що застосовуються у сільськогосподарських роботах як: Aldrin CAS No: 309-00-2; Chlordane CAS No: 57-74-9; Dieldrin CAS No: 60-57-1.

Екологічна та професійна відповідальність, як складові соціальної відповідальності фахівців аграрної галузі, визначені Картахенським протоколом про біобезпеку [4] та Ріо-де-Жанейрською декларацією з навколишнього середовища і розвитку (принцип 15), які спрямовані на сприяння забезпеченню належного рівня захисту в галузі безпечної передачі, обробки та використання живих змінених організмів, в результаті використання сучасної біотехнології і здатні спричинити негативний вплив на збереження і стале використання біологічного різноманіття, з урахуванням також ризиків для здоров'я людини і з приділенням особливої уваги транскордонному переміщенню.

Екологічна відповідальність регулюється і Протоколом про цивільну відповідальність і компенсацію за шкоду, заподіяну транскордонним впливом промислових аварій на транскордонні води до Конвенції 1992 року з охорони і використання транскордонних водотоків та міжнародних озер і до Конвенції 1992 року про транскордонний вплив промислових аварій. Відповідно до протоколу будь-яка особа несе відповідальність за збитки, які спричиняє або яким сприяла своїми умисними, недбалими чи халатними діями чи бездіяльністю (стаття 5). Проте відповідно до статті 4 ніяка відповідальність не покладається на оператора, якщо ця особа доведе, що, незважаючи на застосування відповідних заходів безпеки, збитки є результатом: а) збройного конфлікту, воєнних дій, громадянської війни або заколоту; б) природного явища, що має винятковий, неминучий, непередбачуваний і нестримний характер; с) дотримання обов'язкового заходу, передбаченого державним органом сторони, де відбулася промислова аварія; d) повною умисної протиправної поведінки третьої сторони.

До виховання екологічної відповідальності молодого покоління зобов'язує й Кіотський протокол [5], у якому визначено, що кожна сторона-підписант повинна скорочувати викиди, з метою сприяння сталому розвитку. При цьому кожна країна зобов'язується здійснювати або продовжувати розробляти відповідно до своїх національних умов такі заходи, як: підвищення ефективності використання енергії у відповідних секторах національної економіки; охорона та поліпшення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів, з урахуванням своїх зобов'язань за відповідними міжнародними природоохоронними угодами; сприяння поширенню раціональних методів ведення лісового господарства, лісонасадження та лісооновлення на стабільній основі; заохочення форм сталого та раціонального ведення сільського господарства у контексті урахування особливостей зміни клімату та ін.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Необхідність формування екологічної відповідальності студентів аграрних вищих навчальних закладів обумовлюється глобальною екологічною загальносвітовою кризою, на подолання якої спрямовані регуляторні міжнародні документи. В сучасних умовах окрім екологічної додається ще й продовольча загальносвітова криза. З метою забезпечення населення Землі необхідними продуктами харчування транснаціональні аграрні компанії, фермерські господарства застосовують комплекс гербіцидів, пестицидів, прискорювачів росту та дозрівання, генномодифікований насіннєвий матеріал, які наносять суттєвої шкоди навколишнь-

ому середовищу та значно знижують якість отриманої продукції, її безпечність для споживачів. Саме тому, у майбутніх фахівців агропромислового комплексу необхідно формувати екологічну відповідальність як складову їх професійної компетентності.

Література

1. UN invites world's seven billion people to become agents of change on World Environment Day // <http://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2015/06/un-invites-worlds-seven-billion-people-to-become-agents-of-change-on-world-environment-day/>. – Назва з екрану.
2. Rotterdam convention on the prior informed consent procedure For certain hazardous chemicals and pesticides in international trade // <file:///C:/Documents%20and%20Settings/ANNA/Мои%20документы/UNEP-FAO-RC-CONVTEXT-2013.English.pdf> – Назва з екрану.
3. Stockholm convention on persistent organic pollutants // http://www.pops.int/documents/convtext/convtext_en.pdf– Назва з екрану.
4. Cartagena protocol on biosafety to the convention on biological diversity // [file:///C:/Documents%20and%20Settings/ANNA/Мои%20документы/cartagena%20protocol%20on%20biosafety%20to%20the%20convention%20on%20%20biological%20diversity%20-%20text%20and%20annexes%20\(english\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/ANNA/Мои%20документы/cartagena%20protocol%20on%20biosafety%20to%20the%20convention%20on%20%20biological%20diversity%20-%20text%20and%20annexes%20(english).pdf) – Назва з екрану.
5. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату // http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_801– Назва з екрану.

REFERENCES

1. UN invites world's seven billion people to become agents of change on World Environment Day // <http://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2015/06/un-invites-worlds-seven-billion-people-to-become-agents-of-change-on-world-environment-day/>. – Nazva z ekranu.
2. Rotterdam convention on the prior informed consent procedure For certain hazardous chemicals and pesticides in international trade // <file:///C:/Documents%20and%20Settings/ANNA/Мои%20документы/UNEP-FAO-RC-CONVTEXT-2013.English.pdf> – Nazva z ekranu.
3. Stockholm convention on persistent organic pollutants // http://www.pops.int/documents/convtext/convtext_en.pdf– Nazva z ekranu.
4. Cartagena protocol on biosafety to the convention on biological diversity // [file:///C:/Documents%20and%20Settings/ANNA/Мои%20документы/cartagena%20protocol%20on%20biosafety%20to%20the%20convention%20on%20%20biological%20diversity%20-%20text%20and%20annexes%20\(english\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/ANNA/Мои%20документы/cartagena%20protocol%20on%20biosafety%20to%20the%20convention%20on%20%20biological%20diversity%20-%20text%20and%20annexes%20(english).pdf) – Nazva z ekranu.
5. Kiotskyj protokol do Ramkovoyi konvenciyi Organizaciyi Obyednanych Nacij pro zminu klimatu // http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_801– Nazva z ekranu.

ВОСПИТАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ СТУДЕНТОВ АГРАРНЫХ КОЛЛЕДЖЕЙ В РАМКАХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТРЕБОВАНИЙ О. О. ВАКУЛЕВИЧ, соискатель кафедры педагогики Национального университета биоресурсов и природопользования Украины (г. Киев)

Аннотация. В статье обоснована необходимость воспитания экологической ответственности студентов аграрных колледжей. Перечислены международные документы, ратифицированные Украиной, которые регулируют ведение сельскохозяйственного производства на принципах устойчивого развития. Проанализированы международные протоколы и конвенции, определяющие социальную ответственность специалистов аграрной сферы.

Ключевые слова: *ответственность, экологическая ответственность, социальная ответственность, международные экологические конвенции, экологическое воспитание студентов аграрных колледжей*

EDUCATION ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY AGRICULTURAL COLLEGE STUDENTS IN THE INTERNATIONAL REQUIREMENTS

O. VAKULEVYCH, researcher of the Department of Pedagogy of the National Agricultural University of Ukraine (Kyiv)

Summary. *In the article the necessity of environmental responsibility education of students of agricultural colleges. Listed international documents be ratified by Ukraine, which regulate the conduct of agricultural production on the principles of sustainable development. Analyzed international protocols and conventions that define social responsibility specialists of agrarian sphere.*

Key words: *responsibility, environmental responsibility, social responsibility, international environmental conventions, environmental education of students of agricultural colleges*

УДК 373.3.013.42.011.3–051:378.046–021.68(045)

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОМПЛЕКСНОГО ПРОЛОНГОВАНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

О. В. ВАРЕЦЬКА, доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри початкової освіти,
комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя, Україна)

Анотація. *У статті актуалізується питання розвитку соціальної компетентності особистості. З позицій сутності понять “соціальна компетентність учителя початкової школи”, “соціальна компетентність молодшого школяра” характеризуються деякі з педагогічних технологій, які використовуються у післядипломному освітньому процесі для розвитку цього феномена у вчителів початкової школи.*

Ключові слова: *педагогічні технології, розвиток, соціальна компетентність, вчитель початкової школи, система післядипломної педагогічної освіти, молодший школяр*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інтеграція України до Європейського простору, інтенсивні соціокультурні перетворення, що ускладнили соціальну адаптацію особистості, обумовили зростання вимог суспільства до соціально-професійного розвитку, компетентностей педагогів. Це стосується здійснення соціально-педагогічного супроводу соціалізації, формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів, серед яких вагоме місце посідає соціальна. З огляду на це актуальності набуває розвиток соціалі-

---

© О. В. Варецька, 2016